

פרשת בהעלתך

טז סיון
תשע"ז

זכר את

וקראת לשבת עונג, לקדוש ה' מכבד

גליון שבועי מענייני הפרשה

מבית מדרשו של הגאון רבי אלעזר זאב רז שליט"א

גליון מס'

74

דבר העורך

70 פנים לתורה...

פירש רבי מאיר שפירא מלובלין בדרכו המיוחדת את מאמר חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" וכל הם דבריו: במן, יכלו ישראל, כידוע, לחוש כל טעם שבעולם כרצון האוכלים.

לכן, אם הרגשת הטעם במאכלים, היתה תלויה ברצונו העצמי של האדם, נהנה איפוא כל אחד מהמן לפי טעמו ורצונו.

אותה בחינה נמצאת גם בתורה: היהודי הפשוט - ובן התורה, המעודן - והמגושם, הגאון - והחסיד: לומדים כולם את אותו הפסוק בתורה או המאמר בגמרא. אבל כל אחד משיג ומגיע למעלת התורה לפי טעמו, הכנתו, גישתו, ותשוקתו הוא.

בתורה כמו במן נמצאים כל הטעמים. וכל אחד, כרצונו, יכול למצאם בה...

והיא תפילתנו מדי יום: 'והערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפנינו, שכל אחד לפי חיכו וטעמו ימצא בה נחת וקורת רוח.

יזכנו ה' לקבל ולזכות בחלקינו בתורה הקדושה, ונלמד את התורה מתוך אהבה וחיבור אמיתי, 'ונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה'.

בברכת שבת שלום
העורך

משלחן גבוה

בלי 'נגיעות'...

"ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח... וישמע ה' ויחר אף ה' במ וילך" (יב, א) הנה כל מעשה זה אשר דברה מרים ואהרן על משה, הוא פלא, איך העיזו לדבר. וכי אינם ידעו שהקב"ה מדבר עימו לעיני כל העם פנים אל פנים ומעלתו חשובה. ועוד, מה כל כך הקפיד ה' והאם על כל חטא שיעשו ירשם שהיה חרון אף, והלא ה' הוא רחמן וארך אפיים, ומה כל כך הענישים את הרועים הנאמנים הללו - אהרן ומרים.

אכן, מרים הצדקת ראתה שמשה עשה כן כי פירש מאשתו. אמרה "כאן אני לא שותקת" איך יעשה דבר כזה לפרוש מאשתו המסכנה. ואם מפני שהוא צדיק וה' מדבר עימו ולכן פירש ממנה אז מה הלא גם בנו דיבר ה', ונשארו עם זוגנו. והנה למעלה מכל ספק כי נתכונה לשם שמים.

אכן - כדי לקחת מוסר לעצמנו - נוכל ללמוד מכאן לקח ומוסר (אף על פי שאין לנו מושג ושיג בגדולי עולם הללו). ואמנם יש טבע באנוש, שחפץ להעיר על שמירת תורה וכו' דברים שהינם חיוביים ויתכן שהדבר נובע מתוך דאגה על התורה ומתוך כוונה טובה. אכן בן אדם הוא בסך הכל "בשר ודם" ומאד עלול "לטעות" כאשר גונב לסתרי לבו "אינטרס" ואינו מרגיש בכך. ובראותו דבר זר ומוזר אצל פלוני אזי מעיר לו ומדבר עליו ומשיח נגדו, וכביכול הכל כמו תמיד "לשם שמים" אבל באמת לאמיתה אינו כן! יש לו "חשבון" עם אותו בן אדם וכאן מוצא מקום "לחסל חשבון". אך נכון שבימים עברו גם כן העיר לאנשים והוכיח, ונכון גם כן שהעיר בעבר לשם שמים. אך עכשיו, נופל בפח בסובור כי כונתי לשם שמים כרגיל. ואינו מרגיש. ובאמת הזהירה התורה "כי השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" גם "דיין צדיק" יכול לטעות! ואם הדברים אמורים בבני אדם רמי מעלה, מה יאמרו אזובי קיר שבקל אנו טועים לצערנו, ולזה נתכוון מה שאמרו (ערכין טז): "ספק אם יש בדור מי שיכול להוכיח". ע"ש. ולמה, כי הטעות מצוייה וכחוט השערה יש בין "האמת" לבין "אינו אמת" ומי ירגיש בכך.

וקראתי סיפור מה שקרה בדור הקודם שהיה תלמיד חכם גדול, שהיה מתפרץ ומוכיח ומכה בשבט פיו על דא ועל הא, וכמעט כולם העריכוהו. וזאת מפני גדולתו בתורה, והיה בנן של קדושים, וגם כאשר "התיר" איזה דבר כדי לרדוף מאן דהו, והיה תמוה - גם כן שתקו הקהל. כי אמרו הוא תלמיד חכם ויודע מה שפוסק... ועשה כהנה וכהנה דברים. והנה פעם אחת התפרץ אותו חכם נגד אברך תלמיד חכם וזו היתה טעותו! כי סבר שאתו אברך אינו נוהג כשורה, וביישו והורידו ממשרתו והלה נתבייש ועזב את המדינה. לא עברו ימים ואותו חכם נדרס ומת בגיל לא מבוגר והכל קשרו זה לזה (ראה בספר למען ידעון לרב איזנשטיין) ובאמת אותו חכם קודם שנפטר, כתב לבני ביתו שטעיתי במה שפעם "התרת" דבר זה, וכן מה שהוריתי דבר זה, וכנראה שרתיחת אורייתא דילי הטעתה אותי! (אשרי המרגיש בטעויותיו!) ואילו היה מתיישב בדבר היה חוסך לעצמו את המוות.

וכעין זאת יש לומר על מרים הצדקת (שאיננו משיגים מעלתה). שחשבה, נכון שה' מדבר עם משה, ומכל מקום משה לא עושה טוב, מיד "ותדבר מרים ואהרן במשה". ואם תשאל ניחא מרים, אבל למה אהרן נענש (כמו שכתב בספרי פרשה זו) אלא שגם הוא "השתכנע" שמרים צודקת. אבל השי"ת הקפיד, אולי הייתם צריכים להתיישב אולי אין הדיבור במקום הנכון.

ומכאן מוסר השכל: אל תצא לריב אפילו לשם שמים אלא אם כן אתה נקי "מנגיעות" (ולא רוצה כותרות). ראה מה ש"חז"ל (ברכות יט): אם ראית תלמיד לכה שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שבדאי עשה תשובה. וגם ישנם סוברים צריכים "לנקות את השטח" מרשע וכו', אבל יבדקו תחילה את עצמם, ואחר כך יוכיחו לזולתם. וכבר אמרו לרבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי (ב"מ דף פג): כשרצה לחסל את הרשעים מה לך להתערב בזה "יבוא בעל הכרם (הקב"ה) ויכלה קוציו". לכן אשרי השם רעיונו, ודן את הכל לכף זכות.

שבת שלום ומבורך!

זמני שבת קודש

הדלקת נרות: 19.29
(לנוהגים 40 דק': 19.09)
צאת שבת: 20.20
רבינו תם: 21.17

הדלקת נרות: 19.27
צאת שבת: 20.18
רבינו תם: 21.14

הדלקת נרות: 19.27
צאת שבת: 20.18
רבינו תם: 21.13

ירושלים

הל אביב

באר שבע

התלונה שהתקבלה בתחנת המשטרה ברומניה הייתה מוזרה. "שלום, אני בעל המאפייה בעיירת המרפא בורסק", הציג הדובר את עצמו. "בעת האחרונה מבקר במאפייה מדי לילה אדם זר, ניגש אל התנור ומשליך לתוכו דבר מה". יומנאי המשטרה רשם את הדברים, תווה אם אינו נופל קרבן למתיחה, אולם המשך דבריו של המתלונן עורר את חושי: "האיש יהודי, ונראה רב מכובד. גם לאחר שחשפנו את מעשיו והזהרנו אותו כי נתלונן במשטרה, לא נבהל והוא מוסיף לבוא".

הכפר בורסק שברומניה הוא כפר מרפא ונופש ידוע, שופע מעיינות מים מינרליים, בעלי סגולות רפואיות. מיקומו בהרי הקרפטים, בלב כרי דשא ושלל פרחים, לצד עצי ארז עתיקים שגובהם חמישים מטרים, יוצר שלוה קסומה, ומושך אליו בימי הקיץ מבקרים רבים, ובהם יהודים שומרי מצוות, רבנים ואדמו"רים. הגאון הרב נפתלי הלפרט שימש רבה של העיר סאטמר במשך עשרים שנה. הוא נולד בעיירה בורשה, במחוז מרמורש שבצפון-מערב רומניה. בניסיון-ניסים שרד מן השואה, לאחר שאיבד באושוויץ את אשתו ושבעת ילדיו. אחר השואה בא לעיר סאטמר, נישא שנית לבתו של הרב שמואל פלדמן, מתלמידי-החכמים שבעיר, ונולדה לו בת יחידה. ברבות הימים מונה לרב העיר וכל מחוז טרנסילוניה והרי הקרפטים. את כל כוחותיו השקיע בשיקום היהדות, בתחומי הכשרות, השבת, מקוואות, עירובין ועוד. כך הוזמן על-ידי ראשי הקהל, בראשות רבה הראשי של רומניה, הרב משה רוזן, לפקח על הכשרות בכפר בורסק ולדאוג לשאר ענייני הדת, בדרך שתתאים לכל היהודים הנופשים שם. כדי להבטיח שהלחם המקומי לא יהיה בגדר 'פת נכרי', טרח הרב ללכת מדי לילה בלילה אל המאפייה המקומית, והיה משליך לתנור קיסם עץ. פעולה זו הופכת את היהודי שותף לאפייה ומוציאה את הלחם מגדר 'פת נכרי'. זו לא הייתה משימה קלה. בדרך היה הרב עלול להיתקל בפורעי חוק, סתם שיכורים ואף חיות טרף. ובכל-זאת הקפיד הרב הלפרט ללכת מדי לילה בלילה בתקופת הנופש אל המאפייה המקומית, כדי להשליך את קיסם העץ אל תוך התנור. הוא היה מתגבר על החששות בהזכירו לעצמו את מאמר חז"ל "שלוחי מצווה אינם ניזוקים".

בימים ההם שלט הקומוניזם ברומניה. הסתבכות עם רשויות החוק גבלה בסכנה ממשיה, במיוחד לגבי יהודים. אך גם כשעובדי המאפייה הזהירו אותו כי יקראו למשטרה לא ויתר הרב הלפרט על הביקור הלילי במאפייה, כדי לאפשר ליהודים לאכול לחם כשר. לילה אחד, כשהרב בא אל המאפייה, כדרכו, והשליך את קיסם העץ אל תוך האש הבורעת בתנור, נשמעה לפתע קריאה מאחוריו: "עצור!". הוא נפנה בבהלה אחורה וראה לפניו קצין משטרה רומני ובידו אקדח. "מה מעשיך כאן?! האם אתה מכשף?!", שאג הקצין. בלי להמתין לתשובה המשיך: "את התשובות כבר תספר לחוקר. אתה עצור!". הוא פקד על הרב להתלוות אליו. בלי אומר ודברים התקדמו השניים לעבר מכונית המשטרה, ובינתיים נרגע הרב מעט וסידר את מחשבותיו. לפתע פנה אליו הקצין בטון שקט: "שמע-נא, אני מבין שאתה רב. אם תיתן לי הסבר מתקבל על הדעת למעשיך, אולי אשחרר אותך". מוחו של הרב עבד בקדחתנות, כיצד יסביר לקצין הרומני את הבעיה באכילת 'פת נכרי', במיוחד על רקע היחס של הקומוניזם ליהדות. באותו רגע ננצץ במוחו רעיון. הוא פנה אל הקצין בחביבות ואמר: "הלוא אתה יודע כי אנחנו מאמינים בתורה ומקיימים את דבריה ככתבם וכלשונם. כלל חשוב נאמר בתורה - 'בזיעת אפיק תאכל לחם'. אנו מאמינים כי על אדם לעמול כדי להשיג את לחמו. יהודי אינו מורשה לאכול לחם חינם, אם לא עשה מלאכה כלשהי, ולו קלה ביותר, למען השגת לחמו. 'מכיוון שהיהודים המבקרים בעיירה הם בתקופת נופש בה ואינם עוסקים מלאכה, נאסרה עליהם אכילת לחם. לשם כך מינו אותי הנופשים, שאהיה נציגם לעשות מלאכה קלה, כהשתתפות בהכנת הלחם. לכן אני בא לכאן מדי יום לזרוק אל התנור את קיסם העץ. בכך אני משתתף במלאכת אפיית הלחם והדבר מאפשר ליהודים לאכול ממנו". דבריו של הרב הרשימו את הקצין, והוא ראה אותם עולים בקנה אחד עם ערכי העמל והעבודה של הקומוניזם... הוא היה מרוצה לגלות כי הרב הנכבד טורח כל-כך מתוך נאמנות לעקרונות שהם מיסודות המדינה... יחסו של הקצין אל הרב השתנה מן הקצה אל הקצה. הוא נפרד מהרב בלבביות ואף הצהיר בחגיגות: "מהיום והלאה לא תצעד לבד בלילה. שוטרים מטעמי ילוו אותך עד למאפייה וחוזר, ואף אתן בידך אישור רשמי המתיר לך להיכנס למאפייה בכל עת".

לקראת שבת

מתוך הספר 'לעשות את השבת'

מצות שלש סעודות וטעמיה

מקור חיוב שלש סעודות

א. מתנה טובה נתן הקדוש ברוך הוא לישראל והיא שבת קודש, ובאהבתו ציונו להתענג בה בתענוגים, לחם ויין טוב בשר ודגים, וכך אמרו בגמרא: חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת, שנאמר בתורה אצל אכילת המן בשבת 'ויאמר משה אכלו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה', נזכרה שלש פעמים תיבת 'היום' בפסוק זה, ללמד שיש מצוה לאכול שלש סעודות ביום שבת.

ב. נחלקו הפוסקים בגדר חיוב שלש סעודות, יש שכתבו שחיוב שלש סעודות הוא מן התורה, על פי דרשת הפסוק הנאמר בפרשת המן. ויש שכתבו שחיוב שלש סעודות הוא מדברי חכמים, והדרשה הנזכרת היא רק לאסמכתא שסמכו חכמים את תקנתם על הפסוק.

מעלת המקיים שלש סעודות

ג. כמה מעלות טובות למקיים מצות שלש סעודות בשבת קודש, ומכללם:

1. **ניצול מפורעניות:** בשבת (דף קיח). אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, כל המקיים שלש סעודות בשבת - ניצול משלש פורעניות: מחבלו של משיח, ומדינה של גיהנם, וממלחמת גוג ומגוג.

2. **זוכה להבטחות האמורות בפסוק 'אז תתענג על ה' וגו':** בזוהר הקדוש (פרשת יתרו דף פח). איתא [בתרגום]: רבי שמעון אמר, מי שמשלים שלש סעודות בשבת, קול יוצא ומכריז עליו 'אז תתענג על ה' - זו סעודה אחת כנגד העתיק הקדוש של כל הקדושים. 'והרכבתך על במתי ארץ' - זו סעודה שניה כנגד שדה התפוחים הקדושים. 'והאכלתיך נחלת יעקב אביך' - זוהי השלמות שהשתלמה בזעיר אנפין.

3. **מתכפר לו שלש עוונות החמורים:** בספר קהלת יעקב (ערך סעודה) כתב, "שלש סעודות דשבת מכפרים על עבודה זרה גילוי עריות שפיכת דמים".

4. **זוכה לפרנסה טובה:** בשו"ת הרב"ז (ח"ג סימן סג) כתב: כל המשכות המזונות של ימי החול, היה מן המן שאכלו בשבת, כי המן ירד על שלש סעודות של שבת, ועל כל סעודה לחם משנה, שהם בכלל שש סעודות, נגד ששת ימי המעשה. והיינו לפי שעל ידי האכילה המשיכו מזון לכל ימות החול.

ילמדנו רבינו

נערך על פי תשובות שהשיב מורנו הרב שליט"א
בכתב ובעל פה

אבקת חלב נכרי

שאלה: שוקולד המיוצר על ידי "אבקת חלב" נכרי, האם יש היתר לאוכלו.
תשובה: אין לאוכלו. ואין הפרש בין חלב נכרי לאבקת חלב נכרי.

מעשר כספי לבחור ישיבה

שאלה: בחור ישיבה המקבל "דמי כיס" מהוריו, האם מחוייב לעשר.
תשובה: בזמנו פסק מרן הגר"ע יוסף זיע"א שבחור ישיבה אינו מחוייב לעשר, (ועדיף שיעשר שהרי יודע שהמעשר כספו חוזר פי כמה, אולם אין זה חיוב ממש).

הטבלת גביע וצלוחית

שאלה: קניתי גביע כסף וצלוחית בחו"ל, האם כשאטבול את הגביע והצלחת צריך לברך על טבילת כלים - שהרי יש כאן ב' כלים, או לברך על טבילת כלי שהרי סוף סוף שותים רק על ידי כל א' (הגביע) בלבד.
תשובה: יש לברך על טבילת כלים. (ועיין בספרי באר מים חיים בענין סיר ומכסהו).